

Սայրժը ինչպե՛ս որ կերեայ, աղջկան ակնարկելովն կրճգե ուրիշ խուց մը կերթայ, և դա գարանը ձեռքը անոր պատուակիան մաղերու մէջ խօթելով կըսկսի իւր քննութիւնները ընելը։ Աղջկան հետաքրքրիչ նայեցուածքն կերեալը թաքիտութանը վրայ փտահուծիւն ունէր, և արհամարհող կերպով մը կըսպասէր որ իմանալ թէ իւր գեղեցիկ գլխուն գունաւոր փոս անդ ուսները քննելէն ինչ պիտի ծագի։

վրանին բռնութեամբ ետ կը դարձնեն : Այս բանին համար Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնը բողոք քննարկ և իմացուցած է իւր դէպքին որ ի լոնտոն , ազգային իրաւանց գէմը լրջաբար և վաճառականաց շատ փոստեր պատճառելով : Միացեալ Նահանգաց բողոքը և կըսուի որ նաւատորմի մը պատրաստութիւն և Բուսթի ջրերը անմիջապէս երթայ պահպանութիւն ընել : Անգղիոյ կառավարութիւնը այս բողոքին վրայ հրաման իրկած է այն կողմերը պարտող նաւուց հրամանատարներուն , որոնց պաշտօնը օտար նաւերու վրայ հսկողութիւն ընել է և խափանել զգերեվաճառութիւնը , որպէսզի քննութիւն ընելով ի գիր արձանացնեն ըրած գործողութիւններն որով պատճառ տուին ամերիկացի նաւապետաց գանգատանայր : Այս երկու տեսութեանց մէջ գաղնագրութիւններ եղած են , որ միաբան ջանան գերեվաճառութիւնը արգելելու , և կերակայ թէ Միացեալ Նահանգաց տէրութիւնը թոյլտուութիւն կրնէ :

Հնգիաց Պետէլի քաղաքին մէջ Միգա Մահմետ Ֆերդիէն յայտարարութիւն մը հրատարակել է , զոր անգղիական լրագիրները մէջ կը բերեն և իմաստը այս է .
«Վերջին ժամանակներս անգղիացիք գանգատան պատճառներով ուղեցին Հնգիաց և մահմետականաց կրօնքը ջնջել և բոլոր երկրի վրայ քրիստոնէութիւն տարածել : Վերջինս Կոստանդնուպոլսէն քաջապետութեամբ սիրտը փոխեց , և հիմակ ամենքնին ալ պատրաստ են գանգալիցիքը ջնջել , որոնք ազատութեամբ և փառաբերութեամբ կը ջանան թէ մեր կրօնքը , թէ ստացուածքը և թէ կեանքներն փճացնեն : Մեր զօրքերը քանի մը տեղ ոտք ելելով անհաւատները սպաննեցին , և Հնգիոյ իմաստուն մարդիկը ըսած էին թէ , այս պատմութիւնը չէր ծագել թէ որ հին թագաւորաց ցեղը ջնջուէր , օտար կրօնքի մը գիրքերը այրուէր , բնիկ դուխաւորաց բթաշափ տեղ չթողուէր , և Հնգիաց հետ ամուսնութիւն ընելու թոյլ տրուէր , որ ետքը միմիայն ցեղը ըլլար , քովերնին զէնք չմնար , և բողոքուց հետ ուտել իրմեկ չուզողին պաշտօն չյանձնուէր , միկիմներն ու տաճարները կործանուէր , մուլլիններուն և պրահմաններուն հրաման չըլլար քարոզելու , արդարութեան աւանդին յանձնուած գործքերը ըստ անգղիական օրինաց դատուելու ըլլար , անգղիացիք հաշանայր հարստեան արարողութիւնը ըստ անգղիական սովորութեան կատարէին : Հնգիկ ու մահմետական բժիշկները արգիւտէին և անոնց տեղը որպէս բժիշկներ երթային ծննդական կանանց մօտ : Այս անգղիացուց դիտարկութիւնը , աւար համար պէտք է մեղ ամենայն ջանքով կուրինք , այս պատճառիս համար Տէլէի մէջ կը նախան պատերազմ գրգռեցի , թէպէտ մեր բա

Բիշիլը առջի բերան անոր անարատ գեղեցկութեանը զարմանալով , և վայելագոյնը ձեռն վրայ դնելով , որու քննութեանն առաջ ինչ որ ըսելու ըլլային չէր հաւատարմութիւն , յանկարծ կանգ առաւ , շփոթեցաւ մնաց գիտութիւնը իրեն անկատար երեւցաւ և կամ զինքը խաբուած կարծեց , կրկին սկսաւ բարակ քննութիւն ընել , և ալ տարակոյս չմնաց : Այն սքանչելատեսիլ գիւղին վրայ կերակար անխիղճ անսանձ բայց դանդաղ ու հաստատուն ոտքադրութիւնը , սաստիկ կրկն բոց մը ինկեր կայրէր այս ստեղծուածը , որու ներսիքին սիրտ ըստ բանգ չկայ : Բիշիլը ձայն չէր հանէր , լաւ կըսեպէր յանցանքը գիտութեան վրայ դնել : Այս գէմքին և գիւղին վրայ երեւցած սոսկալի ներհակութեպէս ամենեւին տեսած չէր ուրիշ մը վրայ : Այլիկը զարմանալով Բերաւտի լուսնեանը և արտաքին շփոթութեան վրայ , իրեն պարծանք մը կուգար չհաւատալ . բայց տեսնելով որ բիշիլը չընալով բերան բանալ անոր մայրը կանչելու կերթար որ կամայ կամայ ականջը լսեցնէր , ոչ ճամբարութեան հեռանալով և ոչ անոնց սիրտը վերաւորելով , աղջկին է մէկէն իմէկ դրան առջնը ցատկեց բիշիլին քով և հեգնութեամբ մը ուղեց , նախ զինքը գրգռել

նալը քիչոր էր , բայց մեծ յաղթութիւն ըրինք , վանդի 1000 անգղիացի սպաննեցին » : Այսպէս խօսելով կը յորդորէ զծողովորդը որ զէնք առնեն , հարստները ստակով օգնեն , ծերերը ազգութիւնն , տղայոց և կանանց խնայեն , որպէսզի անգղիացուց պարտութիւնը չերկարի :

Վաղղիոյ կառավարութիւնը անցեալ ամսոյն 3-15 պաշտօնական կերպիւ շրջաբերականներ իրկած է բոլոր գաւառապետներուն , բարեպաշտական հիմնարկութեանց և անոնց վերաբերեալ կալուածոց վրայ , որոնց համար կաւալարիէ տէրութիւնը բոլոր այն բարեպաշտական տեղուանց , այսինքն հիւանդանոցներու , որբանոցներու , ծերանոցներու ջերմեանդ մարդոցմէ շնորհուած անշարժ կալուածքները կամ ծախուին և կամ պարզապէս եկամուտի դարձուին տէրութեան վրայ , և փոխանակ 0/0 2 1/2 շահ բերելու ինչպէս է հիմա , 0/0 5 վճարել , որով մեծ օգուտ կը լայ ազգին կարօտելոց , և խղճալեաց : Յիշեալ շրջաբերականին նայելով բոլոր Վաղղիոյ մէջ գտնուած մարդատիրական հիմնարկութեանց անշարժ ստացուածոց արժէքը 500 միլիոն ֆրանքի կը հասնի . անոր եկամուտը այսօրուան օրս հազիւ 12 միլիոնի կը լինի , և թէ այս ստացուածքները պարզապէս եկամուտի փոխուելու ըլլայ , 25 միլիոն շահ պիտի բերէ : Այս կայն կերեւի թէ այս առաջարկութիւնն շատ գոյաւորութիւններ և զանազան առարկութիւններու պատճառ պիտի տայ հասարակութեան կողմէն , թէ և կառավարութիւնը կը խոստանայ ամենայն խոհմութեամբ և խղճմանօք վարել միշտ ազգին և խղճալեաց օգուտը խնդրելով :

Մեր ընթերցողաց շատին յայտնի է որ քանի մը ժամանակէն ի վեր Բրուսիոյ թագաւորը անձնական հիւանդութեանը պատճառաւ տէրութեան կառավարութիւնը իւր եղբորը Բրուսիոյ իշխանին յանձնուած էր որ վարէ մինչև որ լոյսալ ժամանակ մը : Պէտքէն գրուած նախալ մը կըսէ թէ թագաւորին տիրութիւնը դեռ վրայէն չէր թալուր : Բրուսիոյ իշխանին փոխանորդական կառավարութիւնը պիտի երկարի մինչև յուլիս ամիս : Իսկ թէ որ հոկտեմբեր ամսոյն մէջ թագաւորը կարողութիւն չունենայ անձամբ անձնաւ տէրութեան գործքերը այն ժամանակ կառավարութեան սանձը վճարական կերպիւ իշխանին պիտի յանձնուի բոլորովին :

ժողովուրդը Պրահայի Վեճիքայի Նախագահ լրագրէն առնելով կը պատմէ Բրուսիոյ գեղարուեստից ճեմարանին մէջ եղած նկարուց հանգիստացոյցը : Նշմարիտ ուրախութեամբ կարգացինք յիշեալ յոգնածոյն մէջ նաեւ պայծառափայլ և մեծապատիւ աղա Յովհաննէս Այվազովսիի հայկազուն երեւելի ծովանկարին մեծարելի անունն ալ , բնագրին խօսքը մէջ բերենք հոս : «Վուզեմ յիշել , կըսէ , նաեւ Տ

որ մտքներ խօսի , յետոյ սիրտը ելելով , վրդովելով պոռաց անոր .
— Ի՞նչ ուրեմն ինչ է մեծ ես , ինչու չես համար ձակիր խօսելու :
— Ի՞նչ ըլլալը խօսիմք քեզ . . . աղէկ որ դեռ նորահաս ես , քո բնական կիրքերդ կրնան շնորհուրէ : Բայց չըլլայ որ կարգուիս , և սէր ձգես մէկուն վրայ :
— Ի՞նչ համար , հարցուց աղջիկը զարմանալով :
— Ինչու որ միայն զօսանալու համար պիտի ըլլայ կարգուիլդ , մարդ խաբելու և քո այլանդակ կամքդ կատարելու . վանդի սրտանց չարտի սիրես , և թէ որ էրկիդ երկար ապրելու ըլլայ ըստ քո կամայդ . . .
— Ի՞նչ տոյ :
— Յետոյ . . . բռնութեամբ գլխէդ կը ճամբես :
— Բայց տէր . . . :
— Հարստութեան և ստրկի անյագ սէր մը կը տիրէ քեզ : Երեւութիւնը քեզ դիւրին ճամբայ կըսորվեցնէ զայն ձեռք բերելու , խղճմանքը ըսածնիս քեզի համար չէ , յարգութիւն ըսածդ չկայ : Ոչ հաւատք կայ վրայ և ոչ նախապաշարմունք , սէր ամենեւին : Բոլորքդ գրածներու գէմ արգելք մը պատահելու ըլլայ , բըռ

Այվազովսիին , որ Փարիզու վերջին հանգիստը լռանին մէջ դրած իւր նկարներուն ընտիր արհեստիւր մեծ պատուով ճանչցուած է ամենեւին . և հիմակ այս քառ հանգիստացուցիս մէջն ալ ներկայացոյց իւր պայծառագոյն հանձնարարաւ շած պատկերներուն մէջ նշանաւոր էին մէկ մը իւրիւր մէջ Բուսիոյ (բոշայից) վանագիւղ , երկրորդ՝ Գրի Ռասսասի մէջ ցրեմէ արքա , երկուսին վրայ ալ մարդ նայելէն չէր կշտանայր » :

— Երանքիւր լրագրին մէջ կը կարգաւոր հետեւեալ աղէտալի պիպուածք :

Երանքի քաղաքը երեւելի խաթունին մէկը իւր երկանը բացակայութեան ժամանակ իւր երեք զաւակները՝ որոնց մեծը դեռ 8 տարեկան կար , հետը առած թատր կերթայ , ուրտեղ Վիկտորի երեւելի բանաստեղծին Վերետ ըստած արարուածքը պիտի ներկայացուէր : Այս եղբերակութիւնը խիստ մեծ ազգեցութիւն ըրած էր նորահասակ տղոց որոնք մէջ , որոնք միտքերնին գրին հետեւեալ օրը նոյն եղբերակութեան վերջին տեսարանը խաղընէլ իրենց մէջ : «Նորաւ նիկ որդին խոհակերպիչն գանակ մը կառուողաւ տեղ , և խաղուն մէջ արկելը տաքնալով քրոջը վրէժն հարուած մը կուտայ , որ դետիւնը իյնելով քանի մը րոպէն յետոյ կը մեռնի . ետքը պզտիկ եղբայրն ալ կը վերաւորէ , վերջը զինքն ալ սպաննելու փորձ մը կընէ . և երկու եղբայր մէկէն սատակի վերաւորուած կիյնին վար : Իսկ զձ մայրերնին ետքն կը վաղէ կուգայ և երեք զաւակն ալ արկելով թալուր կը գտնէ » :

— Նոյն լրագրին մէջ կը կարգաւոր նաեւ Մորմաններուն հին հայրենիքէն ճամբորդ մը գալով , նոյն երկրին տարօրինակ խեղճութեանը վրայ մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ : Այս քաղքէս աւելի աղքատ ու կոկոխի տեղ տեսած չունիմ կըսէ ճամբորդը : «Մենայն ինչ հասաւ րակայ սեպուղ մարդիկը իրենց օրինաց անհաստատ ըլլալը ապացուցած են , մեծամեծ օգուտներ շահելու յուսով սկսած՝ և այսօր պարտքի տակ թաղուած են , այնպէս որ թէ մէկը մեծագույն արժէք ունեցող գրաւ (րէնին) մը ունեցած ըլլայ քովերնին , բոլոր կալուածքներն կրնայ ծախել տալ և զերեք դուրս ցրուել : Երանքի քաղաքին կը խոստանան ծառ չկայ , մշակութի չկայ , ամենտեղ անհոգութիւն կը տիրէ » :

Թէպէտ երկիրը հիմակ Իկարացուց ձեռքն է , բայց մորմանական կրօնից հիմնադիր եղող հոգաւոր Կոստան Յովսէփ Սիմիոնի որբեայրի կրնան աղքատ ող է և հոն կը բնակի , իւր այրը մեռնելէն յետոյ կրկին ամուսնացեր է գրեթե անտուր մը հետ , որ մեծ տոնելութիւն ունի թէ Սիմիոն արքայէն էին դէմ թէ բոլոր ազանդապետաց : Յովսէփ Սիմիոն որդին գեղացի տղայ մըն է 22 տարեկան , որ Մորմաններուն անունը լսելուն գողը կը լինէ : Այս աղանդաւորներուն քաղքէն մեկնելէն առաջ սկսած հոգաւոր տաճարին մէջ

նութիւնը քեզ ընել կուտայ . թէ որ նենգութիւնը չյաջողի , թէ որ երկաթէ զէն կամքդ չզօրէ , մահը ի գործ կը դնես :

Այս վերջին խօսքը զրուցելուն չմնաց , աղջկին է ձայն մը վրցուց , երկու ձեռքով երեսը ծածկեց և արտասուէր գետի նման կը վազէին :

Նոր յուսահատութիւնը տեսնելով բիշիլը տուած մեկնութեանը վրայ զղջոյց :

Հինգ րոպէի չփայտալէս ճշմարիտ վիշտոյցը ընելէն յետոյ նորահաս աղջիկը , առջի բերան համարձակութիւն և գոռոզութիւն մը երկցոյց , բայց յետոյ իջու և բաղդին կամայր յանձնեց զինքը :

— Ի՞նչ բան մի խօսիր , ըսաց բիշիլն ձեռքէլը բռնելով : Ես ինչ որ եղայ անոր վատութիւն եղայ , ալ ժամանակն անցաւ զիս ուղղելու :

— Բայց քո մայրդ միայն կրնայ աղաւթել ըզքեզ ու պահպանել , երթաւ . . .

— Աղջիկ , պոռաց աղջիկը , գրեթէ ծնկան վրայ գալով :

— Ի՞նչ կը խօսնաս :

— Այս , չես գիտեր դու , . . . ես , . . . վրայ պիտի կարգեն :

— Պիտի կարգուիս , ո՞հ , սպասէ քիչ մը ժամանակ ալ :

մասը գեղա կանգուն կրկնայ, որով չի կարող
ձեր թեպետ աստուածային կողմէն տրուեցաւ.
այսու ամենայնիւ երկնային ճարտարապետաց
քով կամ բնաւ բնորոշութիւն չի կրող, և
կամ խեղճ Վիթիւս, ծաղիկ բոսքէն և Վեր-
ջուպէս այս հաւու. քաղաքը որ 20.000 բնակիչ
ունի, կործանման մէջ է, և շատ չեթար բոլորը
փայտեան կրկնային անոնք: Վերջեալ Նախագաց
մէջ այս քաղաքն է, ուր ամերիկացւոց ոտոյդ
կործանումը կը տեսնուի, կը տեսնուի ճամբորդը:

Վերկայի Նոր Շրջան քաղաքին մէջ մո-
տերս զիւր մը հրատարակուի է այսու մական-
գրութեամբ: Վերջ եւրոպայի մը ունեւայ: Վեր-
ջ գրքին մէջ պարունակուած ցանկ մը կայ
Վերկայի և մերձակայ վիճակաց բոլոր հա-
րուստ տիկնայ և ունեւոր անուանեցողութեան
անուններուն, և անոնց ամէն մէկուն ունեցած
հարստութեան որքանութիւնն ալ կը ցուցնէ:

—Վերկայի Պարլիամենտ քաղաքը հետաքրքիր
գէտքը պատահեալ է: Կնկան մէկը երկար հի-
ւանդութենէ ետքը կը մեռնի, տնայինք մահուան
բոլոր նշանները վրան տեսնելով կը պատահեալ և
կը դնեն զիւր մը մէջ, և մարդիկ կը քա-
շուին կերթան քննադատ անձնաց և կնոջ էր-
կանը հետ: Այս մօտ յանկարծ երկանը ական-
ջին կնկան ձայնը կու գայ, նախ երազ կերակ-
րեն, բայց քանի մը անգամ իւր անունը կան-
ջելը որ կը լսէ՝ ալ տարակարգ չմտաւ, ու կը
մտաւ կնկանը եղած խոյր, ու կը տեսնէ որ
մահուալ երեւ անկողնոյն մէջ նստել է, խելքը
բոլոր վրան եկած և հիւանդութեան ժամանակ
կեն աւելի աղէկ վիճակի մէջ: Պարլիամենտը
նախ ու յետոյ թէյ և գինի կու գէ խմել: Կա-
ղաքէ երկանը որ իրենց մտաւ մէկ տղան, որ
քովի խցին մէջ կու լար, տանի պառկեցնէ:
Եւ յայտ երկը այս գէտքին վրայ խիստ այլայլե-
լով կը վազէ կերթայ տանը մէջ մարդիկ բոլոր
կարծեցնէ: որոնք կու գան ու գողգողալով մը
անկողնոյն կը մօտենան և ննջեցեալ ամենուն
ալ խնդում երես մը կը ցուցնէ, և ամենին
չէր զարմանայ տեսած թաղման պատրաստու-
թեանը վրայ: Գիտեմ, լսաց, որ զիս մեռեալ
կը կարծէիք: Բայց ես քան եղած էի: Սակայն
այս միջոցով մէջ հոգիս գէտքի երկինք թռաւ,
հրեշտակ մը եկաւ զիս փառելոյ, ու հետք մէկ
տեղ քանի մը րոպէի մէջ կը մեռնէ երկինք: Այս
հրեշտակը մեր պղծակ աղջիկն էր որ անցեալ
տարի մեռաւ. . . : Վերջ ժամէն ետքը պիտի
երթամ նորէն տնոյ քով. . . : Հիմա որ ար-
քայալութեան ուրախութիւնները վայելցի, ալ
չեմ ուզեր այս աշխարհին մէջ մնալ: Կնիւրեցի
հրեշտակն որ անգամ մըն ալ երկիւ և զաւր-
ներս տեսնեմ, բայց իմա մը է նէ կու գայ
զիս կրկին տանելոյ: Երբ ժամէն ետքը ննջե-
ցաւ կնիւր սիրով հրաման առնելով իւր երկանէն

—Այսպէս, չէ՛ չէ՛, սղաւտութեան կարօտ եմ,
վաղը, ամեն բան կը փնտցի:

—Եւ յայտ գտնէ կը փնտցի նշանա՞ծ:

—Երբեք հարեւր հոգար ֆրանք ունի:

Եւ այս նորահաս աղջիկը դեռ 18 տարեկան էր:
Վերջապէս մայրը ներս մտաւ: Այս կինը
տկարարութիւն ու անգոր մէկն էր, աղջկան բնա-
ւորութիւնը անոր յայտնելը զինքը սպաննէր:
Այսու ամենայնիւ բռնի կը կորսնցնէր ժամա-
նակ չունէր, պէտքէր քիչ շատ պատասխան մը
տալ անհամբեր մոր: Վերջոյ իհրաւր իւր ը-
սելքները զգուշութեամբ մտքին մէջ չափաւո-
րելէն ետքը, սիրական աղջկանը քանի մը ցա-
ւալի յատկութիւնները խոստովանեցաւ անոր
մօրը, բայց մայրը չունէր ամենին հաւատալ
ըսածներուն: Տեսած աղբարարութիւնները և
խրատները անոր մօրին մէջ չմտան ու օգուտ
մը չընէին: Բայց աղջկան աղջիկը կատարեալ հրեշ-
տակ մըն էր: Եւ չէր ին տուած քաջատրութիւնը
տգիտութիւն և զբոսարարութիւն սեպուեցաւ,
և եթէ բռնի իրենց տանը մէջ եղած ըլլար,
անտարակոյս ճամբայ կու տային անոր:

Պետրոս Ներսէս մեկնեցաւ Վ. քաղաքէն դու-
րալով այս վերջին խորհրդակցութենէն, և
մենեկն չէր գիտեր թէ այս գիտութիւնը ինչ

զաւրկներէն և բոլոր հոն գտնուող մարդոցմէ,
տուգապէս հոգին աւանդեց, այլ այս անգամ
ինչպէս որ բռնիները հաստատեալ են, ամենին
երկարապէս չէ մնայր մահուանը: Այս
հրաշալի գէտքս խիստ մեծ աղբարարութիւն
է Պարլիամենտ բոլոր բնակացի վրայ:

—Ինչպիսի կառավարութիւնը սուրբ Հեղինե-
կողմէն մէջ եղած Վարդապետ Վին գերեզմանը և
անոր բնակած երկիրը երկուսն մէկտեղ 5.100
լիւրայի ծախու առնելով այժմեան տիրոջմէն
վեհափառ Վարդապետ կայսեր և անոր ժառանգ-
ներուն ծննդեան պարգևներ ըսած է:

ԳԻՏԵՐՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ներկայ գտնուի իրաւամբ կրկնուի գտն յա-
ռաւարկութեան: Այսու ամենայնիւ գիտու-
թեան քանի մը ճիւղեր և նոր գտնուած մէկ
քանի գրութիւններ կան այնպէս կատարեալ
իրենց նպատակին յաջողութեամբ, որոնց վրայ մար-
դը չընդունար ուրիշ բան մը աւելցնէ: Օրինակ
համար, երբ ասկէ 20 տարի առաջ Հոլլանդ
բժիշկը իւր պատուական գէտքը աշխարհիս դի-
մացը յայտնեց, գիտութիւնը որ ամենին
չգողարար, մարդկային անոնց խնամատարու-
թեանը համար անոնց վրայ ուրիշ աւելցնելը
բան մը չգտաւ: Բժշկականութեան պատմու-
թիւնը զարմանալով կը տեսնէ անոր գէտահատեցն
և սպեղանեաց գործածութիւնը օրէ օր աւել-
նալուն վրայ: Եւ մինչև հիմա գիտնական բը-
ժիշկը իւր կարգադրութեանց և իւր գրութեան
մէջ փոփոխութիւն մտցնելը բան մը չունե-
ցաւ: Ուստի այս գերազանց գէտքը զոր յար-
գոյ հնարից մարդկութեան ընծայեց, պարտա-
ւոր եմ կատարեալ գիտեցի կարգին մէջ գտնել:

Պայմաններ մէջ բերելով կարօտութիւն չունիմ,
և մեր նախահարցը աւանգած գէտքուն կուր-
րէն չեմ հաւատար: Կը յարգեմ: Կանաւոր
գործածութիւն ըսած բաներին տեսնելէս և շատ
անգամ տեսնելէս ետքը, չեմ երկար ըսելու
թէ անկա շատ անգամ արգիւնք մը չընտրեմ
բեւ, թէ որ Հոլլանդի գէտահատեր և սպեղա-
նին չգործադրէ: Հատ առ իմնեալ մէջ տեղ
նախա եղած եմ այս գէտքովու եղած արմա-
տական բժշկութեանց, ինչ ատեն բժշկական
ճեմարանի երեւելի անգամները իրենց ձեռքի
գրքիցները սպառած են, առանց կարող ըլլա-
լով և ոչ մի իմաստութիւն մը տալ հիւանդաց:
Սեր գիտութիւնները ինքնին կը խոսին, մեր
աշուրներուն պարտաւոր եմ հաւատալ և այն
վիշակներուն՝ որոնք ամեն կողմէն ինքնամատոյց
կըլլան մեզ:

Հոլլանդ և բժշկականութեան հին գրութիւն
առջնին կրկնան: Սէկը իւր հնութեանը իւր
սովորականութեան և իւր հաւաքին վրայ հառաւ
տուած է: Հոլլանդ ամենեւին փոքր հինգած

յաղթութիւն պիտի ընէ իւր ձեռքովը, զոր այս
օրերս իմացաւ, երբոր եկաւ մեր քաղաքը մնաց
քանի մը ժամանակ:

Վրկան համար իւր ըսածները շատ ճշմարիտ
էին: Հասարակութեան միտքը դեռ չէր հան-
դարտած հանգիստած աղետարի գէտքին վրայ:
Նորահասակ կնկան մէկը, որուն կարգուիլը
շատ ժամանակ չէր, հարուստ օտարականի մը
հետ փախչելու համար խօսքը մէկ ընելով, զար-
կաւ սպաննեց զիւր երկը քանի մը տեղաց
գանակ խոթելով:

Եւ անէն ինկան որ բռնեն, ինքզինքը ջուրը նե-
տեց, անկէ ալ հանելով բանտը գրին անգղայ
թող տալով, ու խելքը գլուխը գաւառ խոթեց
զինքը այն գէտքի մարդով, որ բժշկին ձեռ-
քին վրայ իւրի նման կը տեսնէին:

Այս էր պատճառը որ Պետրոս Ներսէս վեր-
ջապելով քունէն անթիւցաւ, երբոր մօտ օրերս
մեր փոքրիկ ու գէտքի Վ. քաղաքը եկեր էր:
Այսպիսի յաջող գէտքէ մը ետքը կարճէր որ
քանի մը ժամ քուն ըլլայ: Այս գիտութեան թէ
քիչ մը զարմանալի կերեայ, բայց ճիշդ եղած
է, և քաղաքին անունը չյայտնելուս պատճառը
կրնայ գուշակուիլ:

Իմաստներ մէջ չեղեր, և Վարդապետ վրայ մ. ճ.
համարում չցուցնէր, մէջ բերած բաները նոր
գործքեր են, արդի վիշալութիւններ, իւր գրու-
թիւնը քանի մը խօսքով յառաջ կը բերէ պարզ
և ամենուն համար է: Վնդ կի ու մաշեցնող
գէտք գործածութիւնը կը գատարարուի, կեանք
երկարեց համար՝ պէտք չէ անոր խորիմները
աւելու մաշել: Երբեք գէտ կայ միայն, սպե-
ղանիք ու գէտահատեր, զոսնը կու տայ իւր
արիւն մարդը և իւր կարեւոր թշնամի մարդկա-
յին մարմնոց բոլոր անոնց գէտ:

—Վնդ Վառնիկը Վարդապետին մէջ խաղա-
ղութեան գատարարին փոխանորդը 3 տարին
ի վեր անկողնից ծանրացած ըլլալով Հոլլան-
դին խորհուրդ հարցուց, և անոր գէտահատե-
րուն և սպեղանեաց գործածութեան կատարեալ
բժշկութեամբ սկսաւ առաջուան պէս լսել:

Հին Արեւելից աշխարհին Վարդապետ գաւա-
ռին Հուշի անուն քաղաքին մօտը եղած Վա-
րատու վանքին եկեղեցին այս օրերս նորոգվելով
հիմքը փորելու տեսն սուրբ Վրիգոր Վառա-
ւորի թաղանթ սուրբ Վրիգորի Վահագնի հայ-
րապետին մարմնը գտնելուց աւելի 23ին:

Սուրբ Վրիգորի հայրապետ սուրբ Վառա-
ւորի սրբույն սուրբ Վրեման հայրապետին
որդին և Վրեմանի կաթողիկոսն էր որ Փրկչա-
կան 342 թուին նահատակեցաւ:

Այս մեծ և սրբազան գիւղին վրայ հետե-
ւալ տեղեկութիւնները կը գրեն մեզ Հուշի
ու թիւիցէն:

Վարատու վանքը ի հիմանը նորոգելու ձեռք
գտնելով, Հուշի այժմեան վիճակաւոր գէ-
րապետի տէր Վեորդ Վրեմանի սրբույն իւր կող-
ման փոխանորդաբար հոն խրկած էր արժանա-
պատիւ տէր Վեորդ վարդապետն Վրեման
վանքին շինութեան վերադառնալով և զգու-
շաւոր հսկողութիւն ընելու եկեղեցւոյն հիմքը
փորելու տեսն, որովհետեւ ի պատմութեան և
յաւանդութեան գիտեր սուրբ Վրեմանի մար-
մին այն եկեղեցւոյն մէջ թաղուած ըլլալը:
Վրեման եկեղեցւոյն խորանի բեմին առջև
փորած ժամանակին գերեզման մը կը լսէ միա-
կտուր քարէ՝ վրան օրոյցած քարէ կախարչով
մը, որուն վրայ հայերէն և ասորերէն գրած էր
Վարդապետ Վրեմանի: Կախարչը վեր կառնէ
կնկային որ տապանին մէջ հոգէ զատ բան չէ:
Երբոր եկեղեցւոյն քովի պատերը կը փլուզնէն,
հիւսիսային կողմի տաղանթին պատին տակէն ու-
րիշ գերեզման մըն ալ կը լսէ միւսին բոլորովին
նման: Նոր ալ կախարչը վեր վերցունելով
վերջինեալ Վեորդ վարդապետը կը տեսնէ որ
Վրեման մասունքը մէջն է, իսկոյն գոցել կու-
տայ, գերեզմանին վրայ շուքաւ մը ծածկելով
երեք տեղաց կը կնիքէ, և անմիջապէս մարդ կը
խրկէ սրբազան առաջնորդին իմաց տալու, իս-
կայն քաղաքին մէջ եղած բոլոր Հայոց եկեղե-
ցիներուն զանգակները կը զարնելին և բոլոր ժո-
ղովուրդը կիմանայ սուրբ Վրեմանի գերեզմանն
ու մարմնը գտնելով:

Ապրիլ 26ին օրը, սրբազան առաջնորդը թէ
և տկար մեծ հանգիստի և 2000 ժողովուրդ ու-
ղեկցութեամբ վանքը կը թաղայ, և հետեւեալ
օրը հանգիստաւոր սուրբ Վարդապետ մատուցանե-
լով՝ սուրբ հայրապետին մատուցանելու վրայ գա-
լով գերեզմանէն կը հանէ և արծաթ ափսէի
(թէ փոխ) մը մէջ դնելով գերեզմանին կախարչին
վրայ կը դնէ, որ հոն գտնելով ջերմեանը ժո-
ղովուրդեան մեծ բաղմունքները երկեղած փա-
փաքով կը համբուրեն:

Հետեւեալ օրը ապրիլ 28ին՝ նոյն սուրբ գա-
լով հանգիստի կը լսելը շինէն Հուշի կրտսերին
և կարգաւ ամեն մէկ եկեղեցիներուն մէջ կը
դնեն երեքական օր: Անհամար ժողովուրդ
Հուշին և շրջակայներէն խումբ խումբ եկեղե-
ցիները կը լսեն սուրբ մատուցան համբուրելու
հայն բարեպաշտական բաղձնքը կը տեսնելին նա-
և օտարազգի քրիստոնէից վրայ, որոնցմէ շատ
մարդիկ սուրբ հայրապետին մատուցան համբու-
րելու կը թաղան:

Արեւմտեան տաղանքը՝ Վարատու վանքին և
եկեղեցւոյն շինութիւնն առայժմ գաղբեցուցեր

